

PŘEHLEDNÝ OBSAH OBOU SVAZKŮ.

SWAZEK PRVNÍ.

Kniba první:

ZÁKLADY.

- A. O čem jedná hospodářská věda.
- B. O pravidlech účelového (teleologického) myšlení.
 - I. Subjekt teleologického myšlení.
 - II. Pomocné pojmy.
 - III. Dynamika účelového souboru.
- C. O pozorování a pochopení účelových souborů.
- D. Hospodářství a jeho poznávání.
- E. Hospodářství a stát.
- F. Postup dalšího výkladu.

Kniba druhá:

SOUSTAVA INDIVIDUALISTICKO-KAPITALISTICKÁ.

- A. Zjednodušené hospodářství individuální.
- B. Theorie směny.
 - I. Vznik směny.
 - II. Směnná hodnota.
 - III. Statek peníze a ceny.
 - IV. Peníze generálním prostředkem a středem organisace směnného společenství.
 - V. Objektivní výnos podniku a soustava hospodářských čísel.
 - VI. Směnná hodnota peněžní jednotky.
 - VII. Theorie cenová.
- C. Vláda nad statky. Vlastnictví. Úvěr.
 - I. Majetek a kapitál.
 - II. Kapitál pozemkový a pozemková renta.
 - III. Kapitál peněžní a kapitál reálný.
 - IV. Trh peněžního kapitálu.
 - V. Úrok.

- D. Hospodářská aktivita. Práce.
 - I. Úvodní přehled.
 - II. Práce jako činitel výroby.
 - III. Pracovní soustava. Dělnictvo.
 - IV. Hodnocení námezdní práce se stanoviška podniků. Dělnba práce.
 - V. Hodnocení práce se stanoviška pracovníků.
 - VI. Pracovní trh. Theoretický problém mzdový.
 - VII. Mzdové relace.
 - VIII. Absolutní hladina mezdni. Mzda a úrok.
 - IX. Námezdní práce v domácnosti.
- E. Cena statků mimospotřebních.
- F. Hospodářská rovnováha a hospodářský pokrok.
- G. Národní produkt a kupní síla.
- H. Organizace hospodářských jednotek.
- J. Materiální obsah podnikové aktivity.
- K. Pořádek mezihospodářský.
 - I. Za volné soutěže.
 - II. Volná soutěž se nahrazuje syndikalismem.
- L. Individualistický stát.
- M. Organizace peněžní soustavy.
 - I. Úvod.
 - II. Organizace peněz kovových.
 - III. S ryze kovovou měnou se nevystačí. Soustava cedulová a soustava žirová.
 - IV. Ochrana peněžní jednotky.
 - V. Poruchy cedulové soustavy.
 - VI. Definice peněz.
- N. Organizace trhu statků.
- O. Organizace kapitálového trhu.
- P. Organizace trhu práce.
- R. Směnné společenství jako hospodářský soubor. Styk mezinárodní.
- S. Theorie mezinárodní směny.
- T. Mezinárodní pohyb kapitálu.
- U. Mezinárodní pohyb osob.
- V. Organizace mezinárodních platů.
- X. Inflace a deflace.
- Z. Kapitola závěrečná.

Statky opotřebitelné a spotřebitelné. Užtky měřené časem. — Časem se hospodáří.) 136

E. HOSPODÁŘSTVÍ A STÁT.

- a) *Všeobecný rozhled. Státní politika.*
(Pravotvorná působnost státu a státní hospodářství jsou dvě větve působnosti státu vůbec, jeho politiky. — Stát rozhoduje o pořádku v péči o udržení a zlepšení života v národě.) 144
- b) *Stát individualistický.*
(Každý pečuje sám o sebe. — Stát „dopravním strážníkem“. — Právo „dopravním řádem“. — „Koleje“ pro aktivitu podnikovou a kooperativní. — Individualistické právo sleduje ideál národní zabezpečování zájmů individuí. — I nucená důsledná kooperativa by sloužila zájmům individuí. — Státní kooperativa jediným oborem hospodářské působnosti individualistického státu.) 146
- c) *Stát solidaristický.*
(Solidaristické právo donucuje individua do státního solidaristického hospodářství. — Solidaristické právo zasahuje do hospodářství individuálních. — Donucovací normy solidaristické a individualistické. — Veřejné a soukromé blaho. — Právo veřejné a právo soukromé. — Státní hospodářství solidaristické. — Vylučné. — Spojeno s kooperativou a státními podniky. — Decentralisace státní působnosti pravotvorné a hospodářské. Samospráva.) 150
- d) *Politika formální a materiální.*
(Rozvětvení materiální politiky. — Schematický obraz.) 154
- e) *Hospodářsko-právní řád. Národní hospodářství.*
(Podstata hospodářsko-právního řádu. — Směs organizačních principů. — Hospodářství národní. — Hospodářství světové.) 157

F. POSTUP DALŠÍHO VÝKLADU.

(Vykládáme fakta pořádacími principy. — Fakta na průseku více soustav pod různými pořádacími principy. — Je možno pozorovati a vykládati fakta bez předpokladů? — Východiskem dalších výkladů pořádkové soustavy.) 161

*SOUSTAVA INDIVIDUALISTICKO-
KAPITALISTICKÁ.*

A. ZJEDNODUŠENÉ HOSPODÁŘSTVÍ INDIVIDUÁLNÍ.

(Soběstačné hospodářství osoby pečující o sebe. — Je to jednotný účelový soubor. — Hospodářství toto jest subjektivní povahy. — Všechny souvztažné pojmy v něm jsou subjektivní. — Poznávání a hodnocení subjektivního hospodářství. — Hledá se jednotný prostředek v tomto hospodářství. — Jest jím práce jako činnost; nikoli pracovní námaha; ta je nákladem. — Prostředek práci lze měřiti časem. — Pro subjektivní hospodářství jest jen subjektivní jeho hodnota hospodářskou; každá jiná — i směnná — je pro toto hospodářství hodnotou technickou. — Souvztažné pojmy v subjektivním hospodářství. — Teleologická forma, subjektivní obsah. — Užitek mezní. — Rakouská škola. — Lze subjektivní hodnotu definovati subjektivním nákladem? — Opatřování prostředků v subjektivním hospodářství. Schematický příklad. — Lze užitek kvantitně znázornovati? — Postupem podle relativního užítku a nákladu se dosahuje maxima výnosu. — Znázornění zákona o vyrovnávání relativních užítků mezních. — Reálná (věcná) solidarita. — Úměrnost mezi mezními užítky z různých statků a mezi kvantem obecného prostředku (práce, peněz) potřebného k jich opatření. — Hodnotu technická práce neurčuje. — Liefmannova chyba.) 167

B. THEORIE SMĚNY.

I. VZNIK SMĚNY.

(Směna musí býti užitečná pro oba směňující. — Poměr mezních užítků v různých hospodářstvích. — Je-li v různých hospodářstvích shodný, pak není podnětu ke směně. — Podnětem ke směně mezi dvěma hospodářstvími je různost v poměru jejich mezních užítků; směna směňuje k vyrovnání tohoto poměru — Schematické znázornění. — Tvoření zásob statků relativně omezených. — Dané směnné relace působí zpět na opatřování prostředků v jednotlivých hospodářstvích. — Poměr mezních užítků dvou statků po směně je v obráceném poměru ke směnné relaci těchto statků. — Výroba pro směnu (a trh). — Přičleněním ke směnnému společenství zvyšuje hospodářství svůj užitek a snižuje svůj náklad. — Směnné společenství. — Směnné společenství není jednotným hospodářstvím. — Pořádek rovnovážný.) 188

II. SMĚNNÁ HODNOTA.

(Užitečnost hospodářská a užitečnost technická. — Technická užitečnost statků (upotřebitelnost) podkladem užitečnosti hospodářské. — Upotřebitelnost přímá a nepřímá. — Statky konkrétní a statky universální (abstraktní). — Universální nepřímá upotřebitelnost a hospodářská hodnota. — Měření nepřímé universální upotřebitelnosti statku. — Hodnota směnná. — Formule vyjadřující směnnou hodnotu statku musí být také klíčem pro měření změn v této směnné hodnotě. — Individuální hodnota směnná. — Směnným relacím celých druhů statků nelze rozumět leda přes pořádek individuálních hospodářství. — Trh. — Překážky naturální směny.) 202

III. STATEK PENÍZE A CENY.

(Veličina má kvalitu (obsah) a kvantitu. — Schematický příklad. — Ze směnných relací se tvoří cena. — Cenová relace je obrácená relace směnná. — Cenový problém je problém směnný. — Statek peněžní a peníze. — Statek obecný. — Statek dělitelný. — Statek trvalý. — Statek oběžný. — Statek poměrně trvalé hodnoty směnné. — Pojem peněz. — Nepřímý universální nebo abstraktní statek. — Definice peněz funkcemi. — Hospodářský subjekt vidí částky peněžní. — Stát vidí peníze jako celek a genus. — Jsou peníze statkem opotřebitelným či spotřebitelným? Pramen nepřímé abstraktní upotřebitelnosti peněz.) 212

IV. PENÍZE GENERÁLNÍM PROSTŘEDKEM A STŘEDEM ORGANISACE SMĚNNÉHO SPOLEČENSTVÍ.

(Peníze generálním prostředkem. — Důsledky pro hospodářské myšlení. — Hospodářství se rozchází na opatrování peněz — dílčí hospodářství výdělečné, podnik — a nevýdělečné upotřebením vydělaných peněz — dílčí hospodářství spotřební, domácnost. — Opatrování přímých statků zespolečenštěno. — Společnost individualistická. — Prohlubování směnného společenství, věcné, osobní a místní. — Podmínky politické. — Výrobní technika a komunikace. — Dělná práce. — Zařízení pro usnadnění směny. Trhy. — Míry, váhy. — Právní řád. — Směna národní a směna mezinárodní. — Místní a časová decentralisace. — Schematický obraz směnného společenství. — Čím se liší mezi sebou hospodářství spotřební a čím se liší mezi sebou hospodářství výdělečné?) 224

V. OBJEKTIVNÍ VÝNOS PODNIKU A SOUSTAVA HOSPODÁŘSKÝCH ČÍSEL.

(Statky, které slouží výdělečné činnosti v podniku, jsou kapitálem. — Kapitál provozní a investiční. — Peněžní užitek, peněžní náklad, peněžní výnos. — Podnik jako pracovní skupina. — Objektivní výnos podniku jako pracovní skupiny. — Objektivní výnos podniků pramenem důchodů. — Podnikatel, přibraná cizí práce, přibraný cizí kapitál. — Výnos podnikatelův. — Aktivita

podniková. — Objektivní výnos a přírůstek majetku. — Hodnota národního produktu (výnos národní práce). — Jmění podniku. — Důchod podkladem spotřebního hospodářství. — Národní důchod. — Obecné hospodářské číslo. — Národní produkt. — Průběžné položky v národním produktu. — Souhrn důchodů všech domácností = souhrnu objektivních výnosů všech podniků = souhrnu cen statků tvořících národní produkt = obecné hospodářské číslo. — Soustava hospodářských čísel. — Obecné hospodářské číslo vzniká z cen. — Reálný hospodářský substrát. — Schematické zobrazení koloběhu reálného, peněžního a užitkového.) 232

VI. SMĚNNÁ HODNOTA PENĚŽNÍ JEDNOTKY.

(Směnná hodnota peněžní jednotky. — Miniaturní životní míra. — Individuální směnná hodnota peněz. — Směnná hodnota peněz a hladina cenová jsou myšlenkové konstrukce. — Tato konstrukce se mění podle účelového hlediska. — Indexy vážené. — Vzájemný vztah mezi směnnou hodnotou peněz a hladinou cenovou. — Subjekt vidí v penězích jen kupní sílu. — S není objektivní, obecně platné směnné hodnoty peněz? — Byla by to miniatura průměrné životní míry. — Peněžní jednotka měrou směnné hodnoty statků konkrétních. — Dvojitý obsah peněžní jednotky. — Měna. — Měnová a peněžní jednotka. — Kvantitní vymezení obsahu peněžní jednotky. — Peněžní jednotka je národní produkt podělený obecným hospodářským číslem. — Obecné hospodářské číslo je podmíněno volbou technického obsahu měnové jednotky, směnnou hodnotou měnového kovu a rozsahem výroby různých statků a jich směnnou relací. — Abstrakce peněžní jednotky. — Měna kovová a měna nominální. — Vztah mezi peněžní jednotkou a soustavou hospodářských čísel. — Inflation a deflace. — Inflation — dražota, deflace — láce.) 246

VII. THEORIE CENOVÁ.

a) *Nemožnost vyložití ceny jednotlivých statků.*

(Sjednocování ceny téhož statku na soustředěném trhu. — Cenami se mívají ceny poměrné. — Řada cenových veličin, které spolu souvisejí. — Pokus o izolovaný výklad jednotlivých cen nabídkou a poptávkou. — Co je to poptávka. — Kupované množství závisí na ceně (při daném užítku). — Není poptávky bez zřetele k ceně statku kupovaného. — Poptávka po určitém statku závisí i na ceně statků ostatních. — Kritika výkladu rakouské školy. — Ceny různých statků lze vyložit pouze jako soubor.) 256

b) *Metodický problém cen jako souboru.*

(Cena statku jednoho znamená současně jeho směnný poměr ke všem ostatním. — Starší teorie cenové. — Teorie klasická. — Teorie Marxova. — Teorie subjektivistické. — Teleologická teorie cenová.) 261

c) *Absolutní hladina cenová a cenové relace.*

(Táž cenová relace možná při různé absolutní výši cen. — Příklad. — Problém cenový se rozpadá ve dva: v problém absolutní hladiny cenové a cenových relací; první je řešen obecným hospodářským číslem. — Cenové relace řešíme rekursem k hospodářstvím. — Ceny úměrný mezním užitkům. — Je cenám úměrný i mezní náklad? — Totéž plyne z poznatku, že cenová relace je obrácená relace směnná. — Relace cenové se určují relacemi užitkovými. — Jsou užitkové veličiny determinující? — Schematický příklad. — Hodnocení statků a zásoba statků určují mezní užitky. K nim tíhnou směnné relace. — Odkud se běže zásoba statků? — Doplnuje se podle relativních nákladů. — Spotřeba reguluje výrobu pomocí cenových relací. — Vliv výrobního nákladu na směnné relace.) 265

d) *Smysl teleologické teorie cenové.*

(Teleologická teorie vykládá ceny z pořádku zúčastněných hospodářství. — Rovnovážný pořádek směnného společenství. — Cenové relace mají (tedy ceny jednotlivých statků v poměru k cenám ostatních statků) regulatorní funkci, udržují v rovnováze výrobu a spotřebu. — Mocenský výsun ceny z rovnovážného bodu. — Pořádek v individualistickém směnném společenství je stálá snaha po rovnováze. — Nejde o materiální, účelový pořádek. — Předpoklad dokonalé svobody výrobní a spotřební není splněn. — Pořádek primární a sekundární. Rekapitulace. — Meze teleologické teorie cenové. — Princip, podle kterého se může stupňovati výroba. — Podklad teorie nadvýroby. — Vzestup blahobytu.) 275

C. VLÁDA NAD STATKY. VLASTNICTVÍ. ÚVĚR.

I. MAJETEK A KAPITÁL.

(Rekapitulace o statcích volných a hospodářských. — Při omezených — hospodářských — statcích, o které se uchází více subjektů, vzniká problém vlády nad statky. — Vláda nad statky souvisí se soustavou hospodářskou. — K individualistické soustavě patří individuální vláda nad statky. — Majetek individuální a národní. — Druhy národního majetku. — Technika. — Hospodářské předpoklady technického pokroku. — Při nahodilém rozdělení majetku nemá vládu nad statky vždy ten, kdo by jí potřeboval. — Vzniká úvěr v širším smyslu. — Úvěr v užším smyslu je úvěr peněžní. — Formální a materiální rozvrh vlády nad statky. — Rozdělení majetku na subjekty hospodářství spotřebních a výtěžných. — Subjekty a druhy jmění. — Lze navázati rozdíl statků výrobních a spotřebních na protivu výroby a spotřeby? — Statky upotřebené v podniku a v domácnosti. — Pojem kapitálu. — Kapitál a bilance pod-

niku. — Provoz. Účet zisku a ztráty. — Výnos podnikatelův. Objektivní výnos podniku. — Jak se bilancují různé druhy kapitálu. — Výnos a přírůstek majetku. — Investice a jich opotřebení. — Bilance hospodářství spotřebního. Kapitál jest výdělečné jmění buď proto, že pracuje v podniku, anebo že přináší majiteli (mimo podnik) výnos. — Kapitál sociální. — Každá soustava hospodářská má svůj kapitál. — „Výnos“ kapitálu je pro majitele užitekem nikoli prvním výnosem.)

284

II. KAPITÁL POZEMKOVÝ A POZEMKOVÁ RENTA.

a) Půda a renta zemědělská.

(Vláda nad půdou a politická moc. — Individuální vlastnictví. — Dělbou práce se zužuje práce v zemědělském podniku. — Složitost hospodářství. — Podíl majitele půdy na objektivním výnosu podniku. — Rozvrh objektivního výnosu podle technické zásluhy je nemožný. — Podíl práce a podíl majitele půdy. — Pozemková renta. — Až ke kterému nejméně úrodnému pozemku se sahá? — Henry George. — Zákon o ubývajícím výnosu půdy. — Intensita výroby. — Vliv pozemkové renty na ceny. — Cena a intensita výroby. — Závěry. — Renta z polohy pozemku. — Zemědělská produktivita. — Vedle práce je nákladem i kapitál. — Carey.)

303

b) Půda a renta stavební (polohová).

(Vzdálenost mezi středem a periferií zhodnocuje místa ve středě. — Regulační funkce činže. — Činže reguluje stavební činnost. — Umělý výsuv činže z rovnovážné polohy. — Polohová renta. — „Intensita“ stavební. — Příklad. — Renta polohová roste jak extensitou (na periferii) tak intenzitou (do výšky) stavební. — Levné a rychlé dopravní prostředky mírní rentu. — Stavební řády. — Pozemková spekulace. — Má rentu i vlastník neprojektovaného domu? Parafikace. — Podnik stavebnický. — Jak působí renta polohová na výši činží? — Renta není nákladem činže. — Ani stavební náklad neurčuje přímo činži. — Činže nemůže trvale klesnout pod úrok a úmor stavebního nákladu. — Daň a činže. — Daň napřed postihuje majitele domu. — Později majitele bytu. — Vydání renty polohové by zastavilo „intensitu“ stavební. Renta plyne z činže. — Obtížnější přizpůsobování.) . . .

323

c) Renta horní a důlní podnikání.

(Důlní prvovýroba. — Při stejné ceně různý výrobní náklad. — Renta horní. — Intenzivní a extenzivní výroba. — Jiné renty. Zásadní rozdíl mezi nimi a rentou pozemkovou. — Průmyslové podniky s výhodným (nižším) výrobním nákladem. — Výrobce-monopolista.)

336

III. KAPITÁL PENĚŽNÍ A KAPITÁL REÁLNÝ.

(Východiskem vyvinuté hospodářství směnné. — Předpokladem je rovnováha mezi výrobou a spotřebou. — Přeměna kapitálových forem v podniku. — Opotřebují se investice, spotřebují se suroviny, spotřebuje se peněžní kapitál, ale narůstá hodnota produktu. — Po zpeněžení produktu se uvolňuje peněžní kapitál. — Obnovovací fondy. — Obdoba pro služby a obchod. — Za rovnováhy výrobní a spotřební rovnováhy je podnikový kapitál veličina konstantní. — Rovnováha a stabilita kapitálu investičního. — Investiční rovnováha v úhrnu všech podniků. — Doba kapitálové reprodukce. — K rozšíření výroby je třeba nového kapitálu. — Úspora z důchodů. — Zvýšení reálného důchodu. — Nuceně úspory. — Reprodukce kapitálu. — Zánik peněžního kapitálu. — Reprodukce kapitálu při likvidaci podniku.)

341

IV. TRH PENĚŽNÍHO KAPITÁLU.

(Hospodářství, která peněžní kapitál tvoří a potřebují. — Peněžní trh. — Prostředkování úvěru předmětem podnikání. — Bursa. — Nevyužitý kapitál peněžní působí deflačně. — Náhlé uvolnění thesaurovaného peněžního kapitálu působí inflaci. — Přebytek a potřeba peněžního kapitálu se mezi podniky vyrovnává peněžním trhem. — Aktivní a pasivní složky peněžního trhu. — Tvoří vklady národní jmění? — „Spotřební investice“. — Úhrn vkladů není volným peněžním kapitálem.)

354

V. ÚROK.

a) *Pojem a funkce úroku.*

(Pojem úroku. — Rovnovážná funkce úroku. — Kapitálový trh a soutěž. — Úrok čistý a risiková prémie. — Úvěr dlouhodobý a krátkodobý. — Odstupňování úroku podle trvání zápůjček. — Typy úvěru podle trvání. — Intervence peněžního ústavu mírní časový rozpor zájmů mezi věžitelem a dlužníkem. — Dělbá práce mezi peněžními ústavu pro dlouhodobý a krátkodobý úvěr. — Zástavní listy. — Staré zápovědi úroku. — Úrokové teorie. — Theorie abstinenci. — Theorie produktivní. — Henry George. — Rakouská škola. — Rozdíl mezi úsporou a zápůjčkou. — Nové zápůjčky v národě a národní úspora není totéž.)

361

b) *Úrok a hospodářství spotřební.*

1. *Hospodářství spotřební tvoří peněžní kapitál.*

(Úspora bez úroku a s úrokem. — Roční hospodářský plán. — Víceletý hospodářský plán. — Úspora pro určitý účel. — Likvidní bezúročné uložení peněz. — Bez úroku by nebylo podnětu k úvěru. — Úrok sjedná rovnováhu mezi kapitálem nabízeným a hledaným. — Thesauraci tvoří nedůvěra v likvid-

- nost dlužníka a stálost směnné hodnoty peněz. — Úrok vyvažuje ušlý užitek. — Úrok reguluje rozsah úspor k zápůjčkám. — Rekapitulace.) 372
2. *Spotřební hospodářství si peněžní kapitál vypůjčuje a kapitál proměňuje v důchod.*
(Přesun kapitálu k důchodu. — Motivy úvěru spotřebních hospodářství v důchodech a potřebách. — Naturální důchod. — Opořebení statků opotřebitelných zmenšuje důchod. — Majetek a důchod. — Právě a nepravé investice. — Investice spotřební a úvěr.) 378
3. *Vliv úroku na skladbu hospodářství spotřebního.*
(Rekapitulace. — Úspora se nedotýká jen celkového rozsahu spotřeby, nýbrž i její skladby. — Vliv úroků na nákup statků opotřebitelných a spotřebitelných. — Zvýšený úrok tlumí nákup statků opotřebitelných („spotřebních investic“). — Tvoření zásob statků spotřebitelných.) 381
- c) *Úrok a hospodářství výdělečné.*
1. *Hospodářství výdělečné tvoří peněžní kapitál.*
(Podnik tvoří peněžní kapitál. — Úspora. — Reprodukce. Zvýšení úroku zužuje podnikovou aktivitu a snížení úroku působí naopak.) 387
2. *Hospodářství výdělečné půjčuje peněžní kapitál.*
(Podnik upotřebuje peněžní kapitál. — Zájem na zápůjčce. — Úrok posunuje aktivitu podniků.) 389
3. *Vliv úroku na skladbu výdělečného hospodářství.*
(Úrok a rozsah investic. Úrok zužuje i provoz. — Úrok se dotýká investic citlivěji nežli provozu. — Úrok a zásoby statků spotřebitelných a vlastních výrobků.) 390
- d) *Úrok a ceny.*
(Vzájemný vztah mezi úrokem a cenami. — Jde zatím o ceny statků spotřebních. — Rekapitulace výkladu cen. — Aktivní a pasivní konstituanty úroku. — Posuny mezi důchodem a kapitálem. — Trh statků spotřebních a trh kapitálový zápasí o kupní sílu. — Posuny mezi kapitálem reálným a kapitálem peněžním. — Posun kapitálu k důchodům má v zápětí i posun od peněžního kapitálu k reálnému (vyšší potřeba podniků). — Změny v potřebě

kapitálu při nezměněné výrobě. — Organizace kapitálového trhu. — Oběh statků se zrychluje nebo vázne. — Změna ve výrobním nákladu. — Potřeba investičního kapitálu. — Přítomná a budoucí spotřeba. — Trh volného peněžního kapitálu ovlivňuje veškerý kapitál ve výrobě jakož i celou skladbu výroby a spotřeby. — Vliv i na hospodářství, která úvěru nepoužívají. — Inflation a deflace. — Nepůsobí úrok na ceny cestou výrobního nákladu? — Úrok debetní a kreditní.)

392

e) *Úrok a renta pozemková.*

(Pozemková renta a výrobní náklad. — Renta zemědělská; rekapitulace. — Zvýšený úrok ztlumí intenzitu výrobní a sníží rentu. — Cena půdy: kapitalisace renty podle úroku. — Zvýšený úrok tlačí na rentu a její kapitalisaci. — Půda patří k výnosovým statkům. — Renta stavební; rekapitulace. — Úrok podstatnou částí činí. — Stoupající úrok zastavuje stavební ruch. — Stoupající úrok snižuje stavební rentu. — Úrok a renta stavebních míst a domů.)

406

f) *Absolutní výše úroku.*

(Úrokové posuny. — Stav úroku při rovnováze závisí na tlaku úrokových konstituant. — Úrok a blahobyt. — Úrok a technické vynálezy.)

411

D. HOSPODÁŘSKÁ AKTIVITA. PRÁCE.

I. ÚVODNÍ PŘEHLED.

(Hospodářství není souborem statků, nýbrž souborem jednání. — Hospodářskou aktivitu tvoří jednání lidí. — Působnost hospodářská a technická. — V domácnosti. — V podniku. — Fysickými očima vidíme jen techniku. — Podniky a závody. — Hospodářství je technice nadřazeno. — Podnikatelský zisk. — Lidská jednání a přírodní děje. — Různé pojetí práce. Stanovisko přírodovědecké. — Hospodář hledá v práci užitek. — Obmezujeme pojem práce na práci lidskou. — Práce fyzická a duševní. — Různé úkony vyžadují různých kvalit pracovníka. — Psychotechnika. — Práce odborná a neodborná. Zastupitelnost práce. — Odborová organizace. — Veškerá aktivita v podniku je prací. — V domácnosti je prací činnost pořádací a technické opatřování prostředků. — Práce spojená se subjektivním nákladem. — Objektivní a subjektivní užitek a náklad pracovní. — Objektivní a subjektivní práce hospodářská. — Práce v technickém smyslu. — Práce směřuje vždy k výnosu. — Práce v solidarismu. — Práce v subjektivním hospodářství. — Hodnocení cizí práce jako technického výkonu. — V domácnosti se hodnotí cizí práce subjektivně, v podniku peněžně. — Protože se hodnotí cizí práce jako technický výkon, nezáleží na tom, je-li spojena s nákladem. — Závěrečný přehled.)

414

II. PRÁCE JAKO ČINITEL VÝROBY.

(Příroda, práce, kapitál. — Dá se z technické účasti dovoditi podíl na národním produktu? — Obtíže ve vzájemném ohraničení. — Nemožnost zjistiiti technickou účast činitelů výroby. — Hodnotu statku činitelů výroby nevytvořili. — Vláda nad různými činiteli výroby je rozdělena mezi různé subjekty.)

424

III. PRACOVNÍ SOUSTAVA. DĚLNICTVO.

(Pracovní poměr společenský a námezdní. — Svazek rodinný přirozeným pracovním společenstvím. — Naturální hospodářství a přechod k podnikatelské soustavě. — Peníze oddělují hospodářství výdělečné od spotřebního. — Práce po cizích domácnostech podnikem. — Poměr služební. — Domácnost se rozšiřuje o osoby ve služebním poměru. — Technické a hospodářské společenství. — Mímorodinné společenství spotřební. — Pracovní společenství výdělečné. — Domácký průmysl, domácká práce. — Námezdní práce v podniku. Dělnictvo. — Úředníci a dělníci, zaměstnanci. — Dělnická třída.)

429

IV. HODNOCENÍ NÁMEZDNÍ PRÁCE SE STANOVISKA PODNIKŮ. DĚLBA PRÁCE.

(Vycházíme od hodnocení práce v podniku. — Rozdíly práce s hlediska technického. — Pro různé technické úkony třeba různých kvalit. — Technické hodnocení pracovní způsobilosti vede k dělbě práce. — Přizpůsobování práce k technické způsobilosti maximalisuje užitek a minimalisuje náklad pracovní. — Hospodaření prací v solidarismu. — Hospodaření prací v podniku. — Podnikatel hodnotí peněžně užitek i náklad práce. — Přizpůsobování práce pracovní způsobilosti. — Schematický příklad. — Příklad práce podle způsobilosti zvýší výkon při stejné mzdě a zvýší mzdu při stejném výkonu. — Rozklad práce v prvky podle žádoucích kvalit u pracovníků. — Hodnota práce se odvozuje z hodnoty produktu. — Předpokládáme zatím jen pracovní náklad. — Kdyby byla práce zastupitelná, vyrovnávala by se mzda za pracovní jednotku. — Není-li práce zastupitelná, rozchází se odměna za pracovní jednotku při výrobě různých statků. — Frekvence nezastupitelné pracovní skupiny, která vyrábí určitý statek, určí rozsah výroby, ceny i mzdy. — Spolupráce pracovníků odborných (nezastupitelných) s neodbornými (zastupitelnými). — Absolutní výše mezdu a mzdové relace.)

435

V. HODNOCENÍ PRÁCE SE STANOVISKA PRACOVNÍKŮ.

(U pracovníka se hodnotí práce subjektivně. — Pracovní námaha a radost z práce. — Pracovní únava. — Hranice pracovní racionality. — Nabízená práce není veličina stálá. — Doplněk pracovní nabídky mimo dělnickou třídu. — Výše mzdy spoluurčuje pracovní nabídku.) — Výklad obrazců. — Jednotná pracovní doba v podniku.)

446

Kníha třetí:

KOOPERATIVA.

- A. Kritika hospodářské soustavy individualisticko-kapitalistické.
- B. Soustava národní kooperativy.
- C. Částečná kooperativa soukromá.
- D. Veřejné svazky se rodí z myšlenky kooperativní.
- E. Kooperativní právo a morálka.

SVAZEK DRUHÝ.

Kníha první:

SOLIDARISMUS.

Oddíl první.

MYŠLENKOVÉ ZÁKLADY OBJEKTIVNÍ PÉČE O ČLOVĚKA
A NÁROD.

Oddíl druhý.

DŮSLEDNÉ NÁRODNÍ HOSPODÁŘSTVÍ SOLIDARISTICKÉ.

Oddíl třetí.

SOLIDARISMUS ČÁSTEČNÝ.

Kapitola první:

ÚVODNÍ PŘEHLED.

Kapitola druhá:

POZOROVÁNÍ A HODNOCENÍ POPULAČNÍHO
TĚLESA A JEHO AKTIVITY.

Kapitola třetí:

POLITIKA STÁTNÍ PODLE METHODY (PRÁVNÍ ŘÁD
A STÁTNÍ HOSPODÁŘSTVÍ).

- A. Solidaristické právo a morálka.
- B. Theorie státního hospodářství.
 - I. Úvodní přehled.
 - II. Státní hospodářství solidaristické.
 - III. Státní hospodářství kooperativní. Poplatky.

VI. PRACOVNÍ TRH. THEORETICKÝ PROBLÉM MZDOVÝ.

(Pracovní trh. — Na trhu se sjednocuje cena. — Různým druhům statků odpovídají různé druhy práce. — Různé mzdy obdobou různých cen. — Formální a materiální souvislost mezi cenami statků. — Materiální souvislost mezi cenami. — Při upotřebení práce. — Mezd určitého výrobního odvětví nelze izolovaně vyloužit. — Souvislost materiální mezi mzdami při pracovní nabídce. — Problém mzdový se rozpadá v problém mzdových relací a absolutní výše mezdní.)

455

VII. MZDOVÉ RELACE.

(Předpokladem soustředěný trh a volná soutěž. — Rovnovážná mzda. — Předpokládáme dále nezastupitelnost práce odborné, a že určitým druhům statků odpovídají určité druhy práce. — Daná pracovní nabídka. — Kapitálový podíl z ceny produktu. — Kapitálový podíl se uhrazuje přednostně následkem své pohyblivosti. — Podnikatelský zisk netvoří pevné kvoty z ceny produktů. — Vztah mezi cenou produktu, rozsahem produkce, zaměstnaností a mzdou. — Mzda, jako náklad v ceně. — Kapitálový podíl není ve všech podnicích stejný. — Mění-li se cena produktu, mění se pro podnikatele užitek práce. Relace cenové a relace mezdní. — Rovnováha na trhu statků i na trhu práce. — Mezní užitek práce. — Poměrný mezní užitek práce při výrobě určitého statku. — Poměr mezd při výrobě různých statků je determinován poměrem cen statků po odečtení kapitálové oběti. — Opouštíme předpoklad, že není možný přechod práce od odvětví k odvětví. — Přejít práce od odvětví k odvětví a příplývání nových sil mírní mezdní rozdíly. — Odstupňování mezd reguluje příplývání nových sil. — Opouštíme předpoklad stupňovitosti práce. — Rozvrh mzdy na různé druhy práce spojené s výrobou určitého statku se neděje podle technické zásluhy. — Schematický příklad. — Mzda se odstupňuje tak, aby pracovní nabídka různých sil odpovídala poměru, v jakém jich je třeba k výrobě statku. — Odměna kapitálu (úrok) je na ceně jednotlivých statků nezávislá. — Hlavní kategorie dělnictva. — Schematický obraz. — Kolektivní limit všech kategorií práce při výrobě určitého statku. — Rekapitulace.)

460

VIII. ABSOLUTNÍ HLADINA MEZDNÍ. MZDA A ÚROK.

(Těžisko mzdové teorie je ve mzdových relacích. — Zařazení čísel mezdních do základní soustavy hospodářských čísel. — Úrok a ceny (rekapitulace). — Stoupající úrok tlačí na mzdy. — Klesání cen a stoupání úroku působí i na mzdy různým způsobem. — Rovnováha na trhu jednom je podmíněna rovnováhou na trzích ostatních. — Mezi rozsahem výroby, kapitálu a zaměstnanosti, tedy mezi cenovou hladinou, úrokem a hladinou mzdovou je vztah. Souvislost všech tří trhů.)

481

IX. NÁMEZDNÍ PRÁCE V DOMÁCNOSTI.

(Proč se přijímají námezdní síly do domácnosti. — Okruh práce domácnostní se zužuje. — Subjektivní hodnocení mzdy. — Důchod domácnosti, ceny statků a mzda placená v domácnosti souvisejí. — Mzda činitelem zaměstnanosti. — Konkurence pracovní nabídky pro domácnost a pro podniky. — Trh práce pro podniky a pro domácnosti splývá na straně nabídky. — Různé konstituanty pracovní odměny. — Mzda je výslednicí obou trhů.) 486

E. CENY STATKŮ MIMOSPOTŘEBNÍCH.

I. ÚVOD.

(Ceny statků spotřebních (rekapitulace).) 491

II. STATKY VÝNOSOVÉ.

(Pojem statků výnosových. — Kapitalisace výnosu podle běžné úrokové míry. — Druhy výnosových statků. — Vedlejší motivy. — Reprezentativní výnosové objekty. — Výnosové statky netvoří (v užívání) národní produkt.) 492

III. STATKY, KTERÉ KUPUJÍ PODNIKY.

a) *Statky investiční a statky provozní.*

(Investice a akumulace statků provozních. — Statky opotřebitelné a spotřebitelné. — Pozemky a domy. — Ostatní statky investiční. — Užitek investice a běžný úrok. — Cena, užitek a úrok regulátorem investic. — Úrok působí i na tvoření zásob statků provozních.) 497

b) *Potřeba různých druhů statků investičních a provozních.*

(Potřeba statků investičních a provozních je dána trhem statků spotřebních. — Změna ve výrobě statků investičních a provozních je buď důsledkem změny ve skladbě statků spotřebních nebo ve výrobních a technických podmínkách. — Vztah mezi investicemi a statky provozními. Překapitalisování podniků. — Národní kapitalisace. — Změna ve skladbě spotřeby. — Změna ve výrobních podmínkách. — Úrok a mzdy. — Vzrůst podnikové aktivity oživuje především výrobu statků investičních. — I u statků kupovaných podniky je cena regulátorem nákupů. — „Žádoucnost“ statků kupovaných podniky je dána výdělečným zájmem. — Ceny statků spotřebních hrází pro ceny statků investičních a provozních. — Velko- a maloobchodní index cenový.) 500

c) *Výroba statků investičních a provozních.*

(Relativní náklad a výnosovost výroby rozhoduje o zavádění výrobních sil do výroby různých skupin statků. — Cena regulátorem výroby statků investičních a provozních. — Rovnovážná funkce ceny. — Skladba národní výroby.) 506

F. HOSPODÁŘSKÁ ROVNOVÁHA A HOSPODÁŘSKÝ POKROK.

(Tendence k rovnováze. — Rovnováha a stabilita bez pokroku. — Mezhospodářský pořádek rovnovážný. — Trh — transformační stanice. — Směnné společenství. — Individualistická společnost. — Krise. — Úplná rovnováha vylučuje pokrok. — Podmínky pokroku.)

1. *Jak je hospodářský pokrok možný bez zřetele k potřebě nového kapitálu.*

(Rozšiřování výroby a cenové relace (rekapitulace). — Schematický obraz. — Sociální nasycenost tím kterým statkem. — Reálná úspora, racionalisace. — Racionalisace ve výrobě statku jednoho prospěje výrobě a spotřebě statků všech. — Jde o cenové relace, nikoli o absolutní ceny. — Zdražením (umělým) statků určitého druhu nelze zvýšiti obecně výrobu. — Zhodnocování peněz racionalisací. — Skoupot přírody. — Hospodářský pokrok výsunem z rovnováhy. — Nadvýroba. — Nezaměstnanost z racionalisace. — Pokrok přes krizi.)

2. *Jak je možné rozšíření výroby se zřetelem k potřebě kapitálové.*

(Racionalisace přináší zpravidla zvýšenou potřebu kapitálovou. — Rozšíření výroby podmíněné novou tvorbou kapitálu. — Tvoření kapitálu (rekapitulace). — Podnět k rozšíření výroby přichází z podniků. — Národní důchod a národní produkt. — Schematický příklad. Tvorba kapitálu mění spotřební a výrobní skladbu, ale neztenčí se ani výroba ani rozsah důchodů. — Nový kapitál se promění zase v důchod. — Investice pracuje. — Tvorba kapitálu pokračuje. — Předimenzovaná investice: ztráta kapitálu. — Kapitalisace a thesaurace. — Pokrok přináší stále poruchy rovnováhy.) 509

G. NÁRODNÍ PRODUKT A KUPNÍ SÍLA.

(Jednotkou pozorování směnné společenství na státním území. — Národní produkt výsledkem práce hospodářské periody. — Národní produkt jako „hromada statků“ je pomocná představa. — Výnosem není, co bylo čerpáno z podstaty. — Národní práce transformační silou. — Výnos se čerpá z aktivity. — Národní produkt a směnná hodnota jeho. — Směnnou hodnotou nelze srovnávati časové změny národního produktu. — Národní jmění nelze ohodnocovati peněžními jednotkami. — Národní produkt umožňuje národu určitou životní míru. — Národní produkt nemůže býti hodnocen subjektivně. — Národní produkt má sociální hodnotu. — Národní produkt je myšlenková konstrukce. — Za rovnováhy mezi výrobou a spotřebou je dán národní produkt úhrnem statků spotřebních. — Rozdíl mezi výrobou a spotřebou. — Statky nově vyrobené nad počáteční zásobu. — Národní důchod, výnos národní práce, národní produkt. — Produktivita. — Průměrná životní míra. — Kupní sílu národního důchodu je myšlen-

ková konstrukce. — Kupní síla vzniká prodejem statku, směnou. — Přínos do národního produktu. Kupní síly nabývá především podnik. — Všechny důchody se čerpají z výroby a směny, z objektivních výnosů podniků. — Důchody původní a odvozené. — Důchod národního růste zvyšování produkce. — Umělé zvýšení mezd a platů. — Bez zvýšení cen; přesuny uvnitř objektivních výnosů. — Vyrovnání důchodů velkých a malých. — Při zvýšení cen. — Přesun kupní síly v národním celku a inflace. Schematický počet. — Výsuv cenových relací. — Umělé zvýšení cen určitých statků. — Rozmnožování peněz.) 536

H. ORGANISACE HOSPODÁŘSKÝCH JEDNOTEK.

I. HOSPODÁŘSTVÍ SPOTŘEBNÍ.

(Účel spotřební organizace. — Společenství rodinné je solidaristické. — Společenství náboženské. — Spotřební sdružování. — Kooperativa není spotřebním hospodářstvím, nahrazuje funkci podniku. — Asociace s vlastním speciálním účelem. — Nadace (účelové jmění).) 554

II. HOSPODÁŘSTVÍ VÝDĚLEČNÁ.

(Podnik také právní osobností. — Asociace výdělečné. — Podnikové zřetele budují formy asociací. — Právní typy výdělečných asociací. — Místo individuálního podnikatele kolektiv. — Funkce podnikatelovy. Dispoice, zájem a odpovědnost. Subjekt podnikového majetku. — Účel asociace: rozšíření podnikatelského kapitálu. — Společnost veřejná. — Komandita. — Společnost akciová. — Společnost s ručením omezeným. — Těžířstvo. — Kooperativa. — Přehled. — Asociací „pláště“. — Kooperativní forma skrytým podnikem. — Prostupování podniků. Holding. — Koncerny.) 561

J. MATERIÁLNÍ OBSAH PODNIKOVÉ AKTIVITY.

I. ÚVOD.

(Technický obsah podniků. — Statky a služby. — Výroba v širším smyslu. — Výroba ve smyslu technickém. — Výroba není „stvoření“. — Výroba ústí do přírody. — Výroba prvotní a průmyslová. — Přehled. — Hlediska pro třídění výroby. — Specialisace výroby vede k obchodu a dopravě. — Podniky pro služby. — Podniky s tržní funkcí (obchod, úvěrní ústavy, prostředkování práce.) — Přehled.) 575

II. JEDNOTLIVÉ DRUHY AKTIVITY PODNIKOVÉ.

a) Výroba.

1. Výroba prvotní.

(Druhy prvovýroby. — Činitel přírodní v popředí. — Zákon minimový. — Zákon o ubývajícím výnosu půdy. — Připoutanost k půdě. — Charakteristika podniků různé velikosti. — Produktivita. — Rekapitulace. — Rentabilita. — Intenzita. — Výroba lesní. — Hornictví.) 582

2. Výroba průmyslová.

(Pojem průmyslu. — Živnosti (různý smysl). — Třídění průmyslu. — Závislost na přírodě. Stanoviště. — S rozsahem výroby klesá výrobní náklad. — Koncentrace do továren. — Růst výroby, specialisace, růst obchodu. — Zlevňování průmyslových výrobků.) 586

b) Doprava.

1. Úvod.

(Pojem a třídění dopravy. — Hospodářský význam dopravy statků. — Doprava. — Doprava zpráv). 588

2. Silnice. 589

3. Železnice. 590

4. Plavba po vodě. 590

5. Letectví. 592

6. Elektřina ve službě dopravy zpráv. 592

c) Aktivita tržová.

1. Obchod.

(Druhy obchodu. — Hospodářský význam obchodu. — Vzrůst obchodu. — Produktivita obchodu. — Obchodní podnik je zatlačován kooperativou.) 592

2. Peněžnictví, úvěrnictví. 594

3. Prostředkování práce. 594

d) Služby. Pojišťovatelství.

(Pojišťovatelství. — Zákon velkých čísel a pravděpodobnost. — Quetelet. — Hospodářské poruchy. — Přejímání rizika hospodářského předmětem podnikání.) 594

K. POŘÁDEK MEZIHOSPODÁŘSKÝ.

I. ZA VOLNÉ SOUTĚŽE.

(Předpoklady soutěže: 1. Pluralita osob. — 2. Identita předmětu. — 3. Zápas o souběžný zájem. — Soutěž a trh, rovnováha. — Pořádek z volné soutěže dává maximum produktivity. — Produktivní

a sociální hodnocení individualistické soustavy. — Odklon mzdy od mzdy z volné soutěže snižuje zaměstnanost. — Odklon úroku od úroku z volné soutěže.)

599

II. VOLNÁ SOUTĚŽ SE NAHRAZUJE SYNDIKALISMEM.

a) Úvod.

(Místo boje dohoda. — Dohoda vede k výsledku odchýlnému od volné soutěže. Cena ztrácí regulatorní funkci. — Zápas o cenu se změní v zápas o kupce. — Dohoda o cenách musí vésti k dohodě o cenových konstituantách. — Dohodu může nahradit státní norma. — Autonomie a heteronomie (organizace a řízení). — Ceny v širším smyslu. Syndikáty, kartely. — Soustavný přehled. — Hospodářství spotřební se nesyndikalizují. — Praktické podmínky syndikalizace. — Syndikalizace na trhu statků. Syndikát výrobců (kartel). — Syndikát obchodníků. — Syndikalizace na trhu užitků a služeb. — Syndikalizace na trhu kapitálu. — Syndikalizace na trhu práce. — Nákupní a úvěrní družstva nejsou syndikátem. — Změna pořádkového principu.)

603

b) Syndikáty (kartely) výrobní.

(Kartel není podnikem, nýbrž sdružením podniků. — Praktické podmínky. — Dohody cenové směřují k maximu celkového výnosu. — Schematický příklad. — Maximální celkový výnos znamená maximum produktivity a zaměstnanosti. — Ztráta ekonomizačního tlaku. — Regulace výroby. — Kontingent a repartice. — Podniková renta a její majetkové zhodnocení. — Právní závaznost kartelových úmluv. — Zastavování provozu v podnicích zaostalých. — Zákup kontingentu není investicí, nýbrž akumulací provozních výdajů. — Společné prodejny. — Kartely surovinové. — Rayony. — Kartel výrobní se rozšiřuje na pracovní trh. — Dohody mezisindikátní. — Outsider. — Při roztržitém výrobě se nahrazuje kartel státním řízením (zásah solidaristický). — Kartel nucený. — Odpovědnost hospodářská.)

613

c) Syndikalizace trhu pracovního.

(Nevýhody volné soutěže pro zaměstnance. — Odborová organizace se rodí ze mzdových konfliktů. — Kolektivní smlouvy pracovní. — Tarifní pracovní smlouvy. — Stanovisko státu. — Boj o ovládnutí pracovního trhu. — Zaměstnavatelská syndikalizace. — Výluka. — Stávkové fondy. Pojištění proti stávkám. — Obsah tarifních smluv pracovních. — Nerovnováha na pracovním trhu. — Péče o nezaměstnané. — Pomoc státu (solidaristického). — Stabilita a nepružnost pracovních podmínek.)

623

d) Přerod rovnovážného pořádku individualistického.

(Funkce volné soutěže. — Negace funkcí volné soutěže syndikalismem. — Hospodářství spotřební mimo syndikalismus. —

Změněný princip cenotvorný. — Zřetele pro změny syndikátní úpravy. — Zápas mezisyndikátní. — Syndikalismus a stát.) . . . 630

L. INDIVIDUALISTICKÝ STÁT.

(Zájmové svazky dílcí. — Společný zájem o udržení formálního pořádku. — Individualistický stát. — Vzniká ze společných zájmů individuí, jichž maximum volnosti sleduje. — Zájem obecný a zájem veřejný. — Stát individualistický a stát solidaristický. — Pořádek právní. — Funkce práva. — Formální a materiální rovnost občanů. — Morálka individualistického práva. — Právo a povinnost. — Právo soukromé a právo veřejné. — Právo donucovací a dispositivní. — Normativní poznávání práva není jediným. — Právní osobnost; asociální typy. — Individualistické právo chrání nabyté právo; různé druhy chráněných sfér. — Typy mezihospodářského styku. — Míry. — Peníze. — Úvěrové formy. — Trh práce. — Postoj vůči syndikalismu. — Normy upravující materiální povinnosti občanů a normy sankční, donucovací. — Hospodářství státu. — Stát kooperativou. — Mímoprávní kooperativa státu. — Stát organisátorem hospodářství soukromých. — Organizace zdola a shora.) 635

M. ORGANISACE PENĚŽNÍ SOUSTAVY.

I. ÚVOD.

(Co bylo dosud řečeno o penězích. — Pružná potřeba peněz. — Ražba a doplňování peněz kovových. — Organizaci peněz přejímá stát. — K předchozím výkladům bylo třeba znáti peněžní jednotku, nikoli organizaci peněz.) 644

II. ORGANISACE PENĚŽ KOVOVÝCH.

(Výběr peněžního statku. — Odvážení k ražbě. — Pojmy ražební techniky. — Greshamův zákon. — Peněžní jednotka a absolutní výše soustavy hospodářských čísel. — Mince drobné. — Nucený oběh. Kontingent, limit. — Měna. — Peníze s hodnotou vlastní a s hodnotou odvozenou. — Mince kurantní a drobné. — Rakouský zlatník po r. 1892. — Mince obchodní. — Volnou ražbou je spjata hodnota raženého i neraženého kovu. — Vzájemné působení kovu raženého a neraženého. — Jak se projevuje změna ve směnné hodnotě peněžního a jiných statků. — Zlato obecným statkem měnovým. — Dvojitá měna. — Dvojitá měna neúplná. — Měna nominální. — Měna smíšená.) 646

III. S RYZE KOVOVOU MĚNOU SE NEVYSTAČÍ. SOUSTAVA CEDULOVÁ A SOUSTAVA ŽIROVÁ.

(Proč se nevystačí s kovovými penězi. — Nedostatek zlata by působil deflačně. — Nepružnost kovových peněz pro potřebu v průběhu roku. — Mrtvá reserva. — Funkce bankovky. — Soustava cedulová. — Zlatá reserva. — Bankovky nahrazující oběh zlata a bankovky vlastní. — Spojité nádoby mezi bankovkou a

kovem raženým a neraženým. — Doplnkové oběživo se dostává do oběhu úvěrem. — Kapitál a oběživo. — Směnka. — Cenný papír. — Obchodní směnka reguluje doplnkové oběživo. — Lombard. — Soustava žirová. — Hranice pro kreaci žirových peněz. — Přehled. — Bankovce v soustavě cedulové odpovídá šek v soustavě žirové.) 659

IV. OCHRANA PENĚŽNÍ JEDNOTKY.

(Ochrany je třeba vzhledem k penězům mimokovovým. — Inflace. — Odplývání zlata a zpětná deflace. — Změna ve skladbě oběživa. — Soustava bankovková bez zlata; měna nominální, papírová. — Nominální měna nemůže vzniknouti originárně. — Theorie metalistická. — Hodnota bankovky podle bonity dlužníka. — Theorie nominalistická. — Která měnová soustava je lepší. — Emisní úvěr. — Úvěr obchodní. — Úvěr výrobní. — Výrobce potřebuje kapitál. — Cedulová banka tvoří kapitál inflačně. — Obchodní směnka mizí. — Ukazovatelem potřeby oběživa trh krátkodobých peněz. — Operace na volném trhu. — Úrok regulátorem doplnkového oběživa. — Cedulový úvěr dlouhodobý působí inflačně. — Účelná správa měny ochranou měny. — Cedulová správa — úkol individualistického státu. — Při akciové bance státní ingerence. — Směnitelnost bankovek. — Kontingenty emisní. — Bankovková daň.) 673

V. PORUCHY CEDULOVÉ SOUSTAVY.

(Zastavená směnitelnost. — Bankovky mimořádné. — Státovky. — Nucený kurs. — Měna papírová se sníženou hodnotou. — Ažiotáž drobnými penězi. — Místo státovek mimořádné bankovky.) 690

VI. DEFINICE PENĚŽ.

(Pozorovací hlediska a definice peněz. — Hledisko jednotlivých hospodářství. — Nepřímý, abstraktní (universální) statek. — Důvod, proč peníze mají kupní sílu, nepatří do definice. — Pohled státu, který peníze organizuje.) 694

N. ORGANISACE TRHU STATKŮ.

(Místní soustředění výrobců. — Trhy. — Vliv dopravy. — Vznik obchodu. — Spedice. — Obchod se specializuje. — Rekapitulace. — Funkce obchodu. — Obchodní jednatelé. — Obchodní kooperativa. — Organizace obchodu. — Bursy. Veletrhy.) 699

O. ORGANISACE KAPITÁLOVÉHO TRHU.

I. ÚVOD.

(Forma kapitálových převodů. — Organizace úvěru. — Právní úvěrové formy. — Přehled organizace peněžního trhu.) 704

II. CENNÉ PAPIRY.

a) Úvod.

(Vznik cenných papírů. — Převoditelnost cenných papírů.) . . . 706

b) Dluhopisy.

1. Dílčí dluhopisy. 2. Zástavní listy. (Rozpor zájmů mezi kapitalistou a dlužníkem. — Dluh kapitálový a dluh rentový.)
3. Renty. 4. Pokladniční poukázky. 5. Bankovky a státovky
6. Směnky 707

c) Poukázky.

1. Šeky. 2. Směnky 709

d) Listy opravňující k podílu na jistém majetku, resp. výnosu.

1. Akcie. 2. Kupony 710

e) Listiny depositní 711

III. OBCHODY PENĚŽNÍCH A ÚVĚRNÍCH ÚSTAVŮ.

a) Úvod.

(Bankovní obchody. — Druhy bankovních obchodů.) 711

b) Pasivní obchody.

1. Obchod depositní. 2. Vydávání dluhopisů 712

c) Obchody aktivní.

1. Obchody kontokorentní. 2. Eskont směnečný. 3. Obchody lombardní. 4. Půjčky hypotekární. 5. Zápůjčky veřejným svazkům 6. Zápůjčky bankám 712

d) Obchody ostatní.

1. Obchody žirové. 2. Obchody směnárenské 714

IV. RŮZNÉ DRUHY PENĚŽNÍCH A ÚVĚRNÍCH ÚSTAVŮ.

a) Banky obchodní	715
b) Banky hypoteční a komunální	719
c) Spořitelny	720
d) Záložny a kámpeličky	723
e) Okresní hospodářské záložny	724
f) Pojišťovny	725
g) Peněžní ústředí	725
h) Zastavárny pro úvěr spotřební	726
i) Banky spekuláční (bankéřství)	727

V. BURSA PENĚŽNÍHO KAPITÁLU.

(Statky nepřítomné a zastupitelné. — Uzávěrka. — Bursy efektové a plodinové. — Návštěvníci bursy. — Vznik a vývoj burs. — Au-

tonomní organizace. Státní dozor. — Komisionáři, sensálové. — Šraňk, kulisa. — Předmět efektivých burs. Druhy obchodů. — Obchody spekuláčnı. — Význam burs.) 727

P. ORGANISACE TRHU PRÁCE.

(Výdělečné podniky. — Odborové svazy. — Nestranné prostředkování. — Prostředkování veřejné. — Význam prostředkování práce. — Specialisace a oblast prostředkovatelen. — Kooperace mezi nimi. — Prostředkovatelný nesjednávají pracovních smluv. — Kapacita zaměstnanosti.) 731

R. SMĚNNÉ SPOLEČENSTVÍ JAKO HOSPODÁŘSKÝ SOUBOR. STYK MEZINÁRODNÍ.

(Směnné společenství vyšším hospodářským souborem. — Materiální a formální jednota. — Území státu. — Styk mezinárodní. — Styky mezi státy individualistickými. — Mezinárodní „dopravní řád“. — Mezinárodní právo soukromé. — Formální a materiální reciprocita 734

S. THEORIE MEZINÁRODNÍ SMĚNY.

(Podmínky pro směnu mezi dvěma hospodářstvími: různost v poměru mezních užtků. — Směnné společenství jako celek nesměňuje. — Různost směnných relací je podnětem ke směně mezinárodní. — Schematický příklad. — Mezinárodní směna směňuje k vyrovnávání směnných relací. — Směnné společenství mezinárodní. — Je-li všechno levnější nebo dražší nežli v cizině, je důvod v přepočítacím kursu měn. — Význam mezinárodní směny. — Zvýšení produktivity a blahobytu. — Vliv mezinárodní směny na skladbu národní výroby. — Jak lze nahradit vývoz vnitřním odbytem. — Iniciativa soukromá k vývozu a dovozu. — Bilance obchodní. — Bilance platební. — Význam vývozu. — Světový trh je abstrakce. — Světové ceny. — Mezinárodní doprava a obchod.) 737

T. MEZINÁRODNÍ POHYB KAPITÁLU.

(Cizí kapitál. — Cizí kapitál podniká. — Cizozemský úvěr a jeho druhy. — Úvěr ve zboží a úvěr v penězích. — Použití cizozemského úvěru. — Úvěr cedulový. — Úvěr hospodářství spotřebních a výdělečných. Pomoc peněžní a pomoc věcná. — Úvěr pro věcnou pomoc. — Pomoc jen peněžní. — Peněžní trh získává pozitivně. — Vyrovnávání úroku mezi zeměmi. — Hodnocení zahraničního úvěru. Co se za úvěr z ciziny doveze a jak se úvěru doma použije. — Před upotřebením získaného úvěru v cizině. — Mezinárodní pohyb kapitálu důsledkem aktivní nebo pasivní platební bilance země. — Platební bilance má rovnovážnou tendenci. — Mezinárodní bilance majetková.) 748

U. MEZINÁRODNÍ POHYB OSOB.

(Mezinárodní pohyb hospodářských subjektů. — Občanství. — Vystěhovalectví. — Obchodní cesty. Turismus.) 758

- IV. Individualisticko-kapitalistické prvky ve státním hospodářství. Státní podniky.
- V. Úrok a úmor dluhu v provozu státního hospodářství.
- VI. Rovnováha ve státním hospodářství. — Řádné a mimořádné výdaje a příjmy.
- VII. Úvěr ve státním hospodářství.
- VIII. Formální pořádek státního hospodářství.
- IX. Decentralisace státního hospodářství. Samospráva.
- X. Vliv hospodářství státního na směnné společenství.

Kapitola čtvrtá :

STÁTNÍ POLITIKA PODLE OBSAHU.

- A. Úvodní přehled.
- B. Mezinárodní včlenění.
- C. Obsah politiky vnitřní. (Přehled).
 - I. Úvod.
 - II. Hospodářská politika v užším smyslu. (Politika produktivní).
 - a) Úvod.
 - b) Prostředky hospodářské politiky.
 - 1. Osoby hospodářské aktivity.
 - 2. Jednotky hospodářské práce. (Útvary podniků a kooperativy.)
 - 3. Technická výzbroj podniků.
 - 4. Opatřování peněžního kapitálu a péče o peněžní trh.
 - 5. Opatřování práce.
 - 6. Trh a ceny.
 - 7. Doprava.
 - 8. Mezihospodářská organisace.
 - 9. Měna jako instrument produktivní politiky.
 - 10. Rozvrh podnikových škod pojišťováním.
 - 11. Výnos podniků jako hybné péro hospodářské aktivity.
 - c) Orgány hospodářské politiky (v užším smyslu).
 - III. Sociální politika.
 - Část první: Úvodní přehled.
 - Část druhá: Všeobecná politika sociální.
 - a) Rozdělování plodů národní práce (národního produktu).
 - 1. Životní míra.
 - 2. Tvoření důchodů v individualistické soustavě hospodářské.
 - 3. Metody státní politiky sociální.
 - b) Rozdělování břemene národní práce.
 - Část třetí: Sociální politika zvláštní.
 - a) Úvod. Společenské třídy.
 - b) Středostavovská otázka a politika.
 - c) Otázka a politika dělnická.

V. ORGANISACE MEZINÁRODNÍCH PLATŮ.

(Vyrovnávání platů kovem. — Banka pro mezinárodní platy a mezinárodní clearing. — Clearingy mezi dvojicemi zemí. — Komplikace z různosti měn. — Samočinná organizace mezinárodních platů. — Schematický příklad. — Měnový trh. — Technická parita mezi měnami z téhož kovu. — Zlaté body. — Kurs měny a okamžitý stav platební bilance. — Měnová arbitráž. — Intervence cedulové banky. Potřeba devisové a zlaté rezervy. — Kurs měny a soustava hospodářských čísel. — Parita a disparita vnitřní a světové hladiny cenové. — Změna ve směnné hodnotě zlata. — Schematický obraz. — Význam zlata v rezervě cedulových bank. — Zlatá měna obmezená (udržuje se zlatý kurs). — Smysl zlaté měny v různých zemích. — Země do ciziny zadlužené musí mít aktivní obchodní bilanci a nižší ceny. — Cizí kapitál se přizpůsobuje podmínkám země dlužnické. — Rovnovážná funkce kursu měny. Udržuje rovnováhu v platební bilanci. — Kurs měny neudržuje domácí hladinu cenovou na paritní výši s hladinou světovou. — Měření hladin cenových různých zemí. — Kurs měny reguluje hranici soutěživosti. — Kurs měny umísťuje hranici soutěživosti (hladinu cenovou v pohledu ciziny) tak, aby byla platební bilance v rovnováze. — Aplikace na země dlužnické a věřitelské. — Hranice soutěživosti s cizinou se snižuje vnitřním inflačním procesem. „Přirozený“ kurs měny nelze nalézt z indexů cenových. — Zdražení nákupů v cizině důsledkem poklesu měny. — Poměr mezi stříbrem a zlatem. — Kurs měny nominální. — Terminový nákup devis.) 760

X. INFLACE A DEFLACE.

(Peněžní jednotka má hodnotu technickou (váhu kovu), směnnou či hospodářskou (kupní sílu) a mezinárodní (kurs). — Stálost měny v trojím smyslu. — Stabilita v jednom smyslu neznamena stabilitu v jiném smyslu. — Směnná hodnota peněžní jednotky je kvota národního produktu určená hospodářským číslem. — Měnový koeficient. — Změna ve výrobě mění hospodářské číslo a obsah peněžní jednotky. — Strukturální změny peněžní jednotky. — Měření směnné hodnoty peněžní jednotky. — Změna ve směnné hodnotě měnového statku působí jako změna měnového koeficientu. — Inflace a deflace jako změny měnového koeficientu. — Methody inflace a deflace. — Devalvace ve smyslu hospodářském a ve smyslu právním. — Snižování zlatého obsahu peněžní jednotky nezvyšuje cen, zhodnotilo-li se ve stejné míře zlato. — Umělé tvoření a ničení kupní síly. — Umělá kupní síla mění hospodářské číslo a měnový koeficient. — Inflačně působí i umělé (syndikátní, normativní) zvyšování cen a mezd a přílišné rozpínání státních výdajů, které podlomují soutěživost s cizinou. — Kupní síla peněz se může měnit kursem měny. — Změny v platební bilanci působí inflačně nebo deflačně přes kurs měny. — Inflace a deflace jsou buď nechtěným důsledkem nebo žádoucím instrumentem. — Inflační a deflační proces je zápas o novou rovnováhu. — Pružná a nepružná hospodářská čísla. — Inflace a deflace působí obtíže důsledkem rozporu mezi pružnými a nepružnými hospodářskými čísly. — Inflace

prospívá hospodářstvím výdělečným. — Krise hospodářství spotřebních s důchodem kapitálovým a mezdním. — Majetkový posun mezi věřiteli a dlužníky. — Snižování hranice soutěživosti s cizinou. — Spekulace, bezzáslužné zisky a ztráty. — Deflace působí poruchy hospodářství výdělečných. — Nepružné důchody získávají. — Bod soutěživosti stoupá. — Hospodářství státu. — Inflation a deflace instrumentem státní politiky. — Z historie československé měny. — Problém stabilní měny. — Individuální hodnota směnná. — Ideál stabilní měny indexové je utopií. — Schematické příklady. — Změny v koeficientu měnovém a změny strukturální. — Metoda stabilní měny. — Jak odlišit vliv změn strukturálních od změn důsledkem koeficientu měnového. — Je možná deflace z nadvýroby? — Měnových a strukturálních změn nelze vždy přesně od sebe odlišit. — Inflation a deflace může přijít přes různé trhy. — Nepůsobí nová úspora deflačně? — Není možná absolutně stabilní měna, ale může dobře fungovat i měna nominální. — Náprava porušené měny. — Pořádek ve veřejných financích. — Odstranění thesaurace. — Umístění kursu měny. — Reserva cedulové banky. — Moment důvěry. — Jiné metody podle pramene měnové poruchy. — Použití měny k mimoměnovým účelům.)

Z. KAPITOLA ZÁVĚREČNÁ.

(Teleologie vede k poznání pořádku. — Od pořádku v jednotlivém hospodářství jde cesta k poznání pořádku mezihospodářského. — Předmětem poznání jsou vnější akty, způsobem pozorování jsou pořádkové principy. — Historicko-statistické pozorování hospodářství a jeho zákony. — Historicko-statistický způsob pozorování vidí statky a jejich změny. — Dvojí druh poznatků o hospodářství. — Forma a obsah hospodářských poznatků teleologických. — Hospodářský subjekt jako bod užiték a přičitatelnosti. — Nejde o poznatky psychologické. — Teleologická teorie předchází historii a statistice. — Postup výkladu. — Vyloženo bylo dosud jeden z pořádkových principů izolovaně. — Více hospodářských pořádkových principů. — Pořádkové soustavy se kříží. — Hospodářská skutečnost může být výsledkem křížení dvou hospodářských soustav. — Relace funkční a pořádkové vztahy. — Před zásahy do individualistické soustavy třeba ji znáti. — Jednotná myšlenková soustava. — Genetický výklad.)

KOOPERATIVA.

A. KRITIKA HOSPODÁŘSKÉ SOUSTAVY INDIVIDUALISTICKO-KAPITALISTICKÉ.

(Individualistická společnost. — Závislost jednotlivce na individualistické společnosti. — Mravní hodnocení individualistické soustavy. — Svoboda formální a materiální. — Kritika vycházející od individua. — Základem důchodů majetek a práce. — Vzrůst proletariátu. — Úspěch práce. — Rozpad velkých majetků. — Svěodpovědnost vzpruhou hospodářské aktivity. — Rodina a majetek. — Přednostní podíl kapitálu. — Kapitál a práce. — Proletariát kritizuje individualistickou soustavu. — Kapitalismus. — Kolektivismus. — Kritika individuální spravedlnosti. — Právo na plný výnos práce. — Ideál národa kritickým východiskem. — Kritika produktivní. — Národní ideál a mezinárodní soutěž. — Soutěž a společenské třídy. — Problém chudiny. — Kritika skladyby národního produktu. — Z této kritiky vyrůstá konstrukce solidaristického pořádku.)

833

B. SOUSTAVA NÁRODNÍ KOOPERATIVY.

(„Práva na plný výnos práce“ by se nedosáhlo „zabráním“ podniků a jich proměnou v dělnická družstva. — Soustředění výroby do státních velkozávodů. — Objektivní výnos závodů v národní kooperativě. — Peněžní a pracovní jednotka. — Rovnováha řízením práce. — Kooperativní peníze. — Nerovnováha při volném pracovním výběru. — Práce musí být vázána a řízena. — Správa národní kooperativy technickým problémem. — Národní kooperativa slouží individuálním zájmům. — Jednotka pracovního výkonu. — Energetické jednotky. — Bez pracovní jednotky není možná národní kooperativa. — Jak udržeti rovnováhu při volném výběru práce. — Volný výběr práce není slučitelný s národní kooperativou. — Vázanost i do pracovní průpravy. — Individuum ztrácí v hlavním úseku života svobodu a volnost. — Vázanost práce snižuje pracovní intenzitu. — Národní povaha kooperativy. — Mezinárodní vztahy. — Tvoření nového kapitálu. — Aparát administrativní. — Kooperativní právní řád. — Proporcionalita příspěvků. — Ani kooperativní soustava by nemohla být důsledná. Cizí prvky. — Statky nerozmnožitelné. Různý výrobní náklad. — Závěr.)

844

C. ČÁSTEČNÁ KOOPERATIVA SOUKROMÁ.

(Rekapitulace. — Kooperativa družstevní. — Směřuje vždy k opatřování prostředků. — Družstvo a podnik. — Družstvo pracuje jen pro členy. — Družstvo nesměřuje k zisku. — Kooperativa nahrazuje podnikovou aktivitu, ale včleňuje se do podnikatelské soustavy. — Částečná kooperativa neodstraňuje úroku, nemění podstaty peněz ani podstaty cen. — Družstva výrobní. — Družstva obchodní. — Domácká práce. — Družstva úvěrní. — Družstva dopravní. — Družstva ostatní.)

862

D. VEŘEJNÉ SVAZKY SE RODÍ Z MYŠLENKY KOOPERATIVNÍ.

(Potřeba obecná, opatřování prostředků společné. Místní a zájmová kooperativa. — Místní kooperativa pro udržování individualistického řádu. — Místní kooperativa se rozšiřuje na další individuální potřeby. — Kooperativní úhrada, poplatků. — Poplatkový paušál. — Úhrada „právní“ kooperativy. — Proporcionalita podle majetků, důchodů, výnosů. — Úhrada obecná a speciální. V individualistickém státě je daň paušalovaným poplatkem. — Kombinace paušálu se speciálním poplatkem. — Veřejný statek. — Hierarchie územních svazků kooperativních. — Zásady pro hierarchickou výstavbu kooperativních svazků. — Samospráva a stát. — Kooperativa nucená. — Solidaristický účel pramenem donucení. — Funkce svazku a správa svazku. — Poměr vyšších svazků k nižším. — Finanční soběstačnost. — Fondy. — Zisk mění kooperativu v podnik. — Podniky veřejné. — Soukromé podniky v rukou veřejných svazků. — Podniky smíšené. — Etatismus.)

871

E. KOOPERATIVNÍ PRÁVO A MORÁLKA.

(Individualistický charakter národní kooperativy. — Změna funkce státu a právního řádu. — Spravedlnost jest relativní parita pracovní. — Svěodpovědnost zůstává, práce jest zásluhou. — Zájmy protichůdné se mění v zájmy souběžné. — Právní řád a kooperativa částečná. — Soutěžní boj se nahrazuje družným poměrem.)

889

d) Zaopatření nezaměstnaných a k práci nezpůsobilých dělníků a jejich příslušníků.

e) Chudinství.

Část čtvrtá: Orgány sociální politiky.

Část pátá: Vztah politiky sociální k politice produktivní (hospodářské v užším smyslu).

IV. Politika odborná.

I. Úvod.

II. Právo a státní hospodářství jako metody odborné politiky státní.

III. Obsah politiky odborné.

IV. Poměr politiky odborné k politice produktivní a sociální.

Exkurs:

O ŘÍZENÉM HOSPODÁŘSTVÍ ZVLÁŠTĚ.

- A. Podstata řízeného hospodářství.
- B. Podněty k řízenému hospodářství.
- C. Poměr řízeného hospodářství k syndikalismu.
- D. Řízené hospodářství a mezinárodní platy.
- E. Závěrečný přehled a klasifikace pojmů.

Knihy druhé:

THEORIE KRIZE.

- A. Theorie krise a theorie prosperity.
- B. Hospodářské veličiny, relace mezi nimi a jejich posuny.
- C. Soustavný přehled rovnovážných poruch.
- D. Poruchy se rozlévají a hledá se nová rovnováha.
- E. Fenomenologie a některé typy krisí hospodářských.
 - I. Úvod.
 - II. Krise z měnové deflace.
 - III. Krise z nadvýroby.
 - IV. Krise z racionalisace.

Doslov.

OBSAH SVAZKU PRVNÍHO.

Kniha první:

ZÁKLADY.

A. O ČEM JEDNÁ HOSPODÁŘSKÁ VĚDA.

(Materie a pořádek. — Materie: Péče o udržení a zlepšení života. — Materie složitá. — Náhoda. — Obsah účelu pořádá. — Účelový soubor. — Hospodářství je pořádek a účelový soubor. — Hospodářské myšlení je účelové myšlení) 3

B. O PRAVIDLECH ÚČELOVÉHO (TELEOLOGICKÉHO) MYŠLENÍ.

I. SUBJEKT TELEOLOGICKÉHO MYŠLENÍ.

(Účel předpokládá subjekt vůle. — Subjekty myšlené) 6

II. POMOCNÉ POJMY.

a) *Účel a prostředek.*

(Účel a prostředek. Souvztažné pojmy. — Účel i prostředek je něco chtěného. — Kausalita a finalita. — Finalita není obrácená kausalita (Wundtův příklad). — Pozorování a pochopení. — Teleologie vykládá jednání obsahem úvahy jednajícího. — Kausalita mezi dvojitým chtěním nebo mezi obsahem dvojího chtění. Souvislost všech jednání v souboru) 7

b) *Potřeba. Užitečnost a užitek. Škodlivost a škoda.*

(Potřeba. — Potřeby aktivní a pasivní. — Intensita potřeb. — Užitek a užitečnost. — Obsah, rozsah, srovnatelnost užiteků. — Užitek pořádacím principem. — Škoda, opak užitku. Také škoda je pořádacím principem) 13

c) *Prostředkem děj a předmět. Statek.*

(Prostředkem je především děj. — Statek je užitečný předmět. — Statky opotřebitelné a spotřebitelné. — Statky zastupitelné. — Statky nehmotné.) 18

d) *Náklad a výnos.*

(Souvztažné pojmy. Výnos je užitek, náklad je škoda. — Výnos i náklad musí mít stejný obsah. — Nákladem není ušlý užitek. — Identita děje, do něhož se promítá užitek i škoda.) 21

e) *Teleologická kvalita a hodnota.*

(Kausalita vidí všechno jako prostě existentní, teleologie jako někým chtěné. — Definuje se příčinou a účelem. Předmět reálný a předmět myšlenkový. Kvalita teleologická a kvalita kausální. — Teleologická kvalita je užitečnost a škodlivost. — Hodnota je určitý stupeň kvality. Teleologická hodnota je určitý stupeň užitečnosti. — Všechny úsudky teleologického subjektu jsou úsudky hodnotné. — Hodnocení dějů je primární, hodnocení předmětů sekundární. — O hodnotě teleologické platí vše, co platí o užitečnosti a škodlivosti. — Hodnotný úsudek subjektivní a objektivní základem teleologické hodnoty subjektivní a objektivní. — Subjektivita i objektivita hodnoty i hodnotného úsudku plyne z povahy účelu. — „Individuálně různý“ a „subjektivní“ není totéž. — Pod subjektivním účelem jest subjektivní potřeba, užitečnost, škoda, hodnota atd. — Positivní hodnotu nelze definovat škodou. Nesmí se zaměňovat hodnota s účelem.) 25

f) *Prvky účelového souboru.*

Rekapitulace souvztažných pojmů teleologických. — Ke každému účelovému souboru patří obsahový účel. — Obsah účelu, který je účelovému souboru nadřizen, dává obsah všem souvztažným pojmům a je pořádacím principem souboru. — Forma, obsah, abstrakce. — Účelový soubor je věcná totalita.) 31

III. DYNAMIKA ÚČELOVÉHO SOUBORU.

a) *Prostředek středem dynamiky v účelovém souboru.*

(Všechno dění v účelovém souboru je buď opatrování nebo upotřebení prostředků. — Soubory úplné a soubory dílčí. — Užitek pořádá upotřebení prostředků. — Opatrování prostředků je pořádáno také nákladem. — Pochopení účelového souboru vyžaduje také jednotného prostředku. — Peníze generálním prostředkem.) 35

b) *Maximální účel pramenem dynamiky v účelovém souboru.*

(Podstata účelu maximálního. — Účel optimální. — Optimální prostředek.) 37

c) *Zásada hospodárnosti.*

(Maximum užítu, minimum nákladu. — Princip racionality je princip formálně-logický. — Z obecného principu plynou logické důsledky. — Princip hospodárnosti je princip maxima užítu při upotřebení prostředků a princip minima nákladu při opatrování prostředků. — Užitek a prostředek.) 39

d) *Snaha po maximu užitku při opatřování prostředků. Konkurence účelů.*

(Pluralita účelů a prostředků. — Jeden účel, více prostředků. — Jeden prostředek, více účelů. — Více prostředků, více účelů. Každé upotřebení žádá téhož množství statků. — Každé upotřebení žádá jiného množství statků. — Užitek absolutní a relativní. — Zákon relativního užitku prostředkové jednotky. — Je to zákon logický a formální. Příklady. — Užitek se promítá do předmětů a dějů. — Řada užitková a řada časová. — Užitek mezní. — Relativní užitek při upotřebení peněz. — Mezním užitek nelze vyložití koupě. — Výklad rakouské školy. — Zdánlivý rozpor mezi hodnotou a užitečností. — Kritika rakouské školy. — Zákon o vyrovnávání relativních užiteků mezních. — Věcná solidarita spojuje články účelového souboru. — Schematický příklad. — Gossen.)

42

e) *Snaha po minimu nákladu při opatřování prostředků. Konkurence způsobů nabývání.*

(Statky volné. — Podstupování nákladu při upotřebení prostředků? — Zákon relativního nákladu prostředkové jednotky. — Příklad. — Zákon o vyrovnávání relativních nákladů mezních. — Zákon je logický a formální.)

56

f) *Vztah mezi opatřováním a upotřebením prostředků. Obmezenost prostředků.*

(Hranice racionality. — Také řada relativního nákladu není časová. — Synthesa úplného účelového souboru. — Absolutní a relativní obmezenost prostředků. — Kompletní účelový soubor má vlastní hranici racionality. — Obtíže s různými prostředky v témže souboru s jednotným užitekem a nákladem. — Hledání společného prostředku v práci a v penězích. — Schematický příklad. — Práci (peníze) rozvrhuje subjekt na různé statky tak, že poslední kvanta různých statků získatelná za jednotku práce (peněz) jsou v obráceném poměru k jich užitekům. — Totéž platí o nákladech. — Jde o zákony logické a formální. — Liefmann. — Rekapitulace.)

60

C. O POZOROVÁNÍ A POUCHOPENÍ ÚČELOVÝCH SOUBORŮ.

a) *Theorie a praxe.*

(Subjekt jednající a subjekt-pozorovatel. — Pozorovatel se dívá očima jednajícího, pozoruje jeho hodnocení. — Sám nic nechce a nehodnotí. — Jde od prostředku k účelu (opačně nežli subjekt jednající). — Znalost pravidel teleologického myšlení je důležitá pro oba. — Theoretická a praktická teleologie. — Praktická činnost

a praktická věda. — Proti praktické činnosti věda, která je buď theoretická nebo praktická. — Rozdíly mezi praktickou činností a praktickou vědou. — Trojí „politika“. Praktická činnost státu. Poznávání této činnosti. Návod k ní. — Vědecká praxe finanční vědy. — Soustava praktických věd podle lidských účelů. — Návod je možný jen pro objektivní účely. — Hodnotný úsudek je obsahem teleologické vědy praktické a předmětem teleologické teorie. První hledá dobro, druhá pravdu o cizím dobru. — K praktickému myšlení patří kritika, která je hodnocením.) 72

b) *Theorie teleologická a theorie kausální.*
 (Noetická povaha teleologických poznatků. — Poznatky obsahové (empirické) a poznatky formální. — Správnost poznatků formálních a pravdivost poznatků empirických (obsahových). — Poznatky empirické (obsahové). — Aplikace formální soustavy teleologické. — Kausální pozorování teleologických souborů. — Meze teleologického poznávání. — Demonstrováno na výkladu státní aktivity. — Teleologické a kausální poznávání účelových souborů se doplňují, ale jedno nemůže nahradit druhé.) 78

c) *Normologické poznávání nadřizovaných účelových souborů.*
 (Nadřizenost a podřizenost účelových souborů. — Norma. — Kausální, teleologický způsob pozorování. — Povinnostní subjekt. — Platnost a účelovost normy. — Subjekt normotvorný a povinnostní. — Norma a postulát. — Norma vzniká teleologicky. — Normologická hodnota. — Nadřizenost účelových souborů je otázkou moci. — Normy materiální a formální (donucovací). — Sankce nepatří k podstatě právní normy. — Norma mravní. Normy autonomní a heteronomní. — Řád mravní a řád právní. — Polarisace mravního řádu.) 87

d) *Soustavný přehled veškerého poznávání.*
 (Není jen jediný způsob pozorování a pochopení. — Historická škola hospodářská a právní. — Vědy přírodní a vědy duchové. — Nejde o protivu v předmětu, nýbrž ve způsobu pozorování. Vědy se subjektem přičitatelnosti a bez něho. — Aktivní a pasivní subjekt poznání. — Sebepoznávání aktivního subjektu poznání. Vědy o formách poznávání. — Forma a obsah poznávání přírodovědeckého. — Potřeba aitiologie a normologie. — Rozdvojení věd duchových. — Soustava vědná. — Sečlenění různých způsobů pozorování. — Dvojí poznávání hospodářství a trojí poznávání práva.) 95

D. HOSPODÁŘSTVÍ A JEHO POZNÁVÁNÍ.

a) *Podstata hospodářství.*

(Hospodářství samostatným účelovým souborem. — Ke každému hospodářství patří subjekt a účel. — Hospodářství není jen opatřováním prostředků. — Prius je hospodářství, pak hospodářská čin-

nost. — Vědecká kommassace hospodářské péče národní. — Sociologie a hospodářství. — Kommassovaná péče národa o udržení a zlepšení života nemá pořadacího účelu. — Jednotlivé hospodářství výcho- diskem.)

106

b) *Noetická povaha hospodářské vědy.*

(Hospodářská věda není normologická. — Hospodářský poznatek vzniká aplikací teleologické formy na hospodářský obsah. — Různá hospodářství se liší obsahem, formu mají stejnou. — Formální a materiální pořádek hospodářský. — Hospodárny a hospodářský. — Materiální pořádek hospodářství je určen obsahem účelu, který hospodářství sleduje. — Všechny pojmy hospodářské mají formu a obsah. — Hospodářství primární jednotkou poznávání hospodářské vědy. — Pořádek účelového souboru nelze poznati kausálně. — Teleologické poznávání hospodářství má své meze. Doplnuje je theorie historicko-statistická. — Hospodářská praxe vědecká. — Různé kategorie hospodářství. — Skutečnost a forma poznání. Ve výrazu „co jest“ jest „co“ poznávanou skutečností, a „jest“ je formou (kausální) poznávání.)..

111

c) *Rozdvojení hospodářských účelů. Hospodářství a technika.*

(Hospodářský účel objímá všechny podúčely. — Člověk subjektem a objektem péče. — Osobní spokojenost prvním pořadacím principem hospodářským; je to účel subjektivní. — Ideál člověka a národa druhým pořadacím principem hospodářským. — Ideál člověka a národa je účel objektivní. — Tento ideál může býti abstraktní, není proto formální. — Hospodářské konečné účely jsou myšlenkovou konstrukcí. — Polarisace hospodářské aktivity. — Dvojí poznávací ohnisko. — Hospodářství úplné a hospodářství dílčí. — Účel obecný, ústřední a účely speciální. — I účel speciální je hospodářský, je-li do hospodářství včleněn věcnou solidaritou. — Isolovaný účel speciální je technický.)

120

d) *Individualismus — solidarismus.*

(Polarisace pořádku v péči o udržení a zlepšení života. — Splet pořádkových principů. — Isolovaný obraz soustav odpovídajících základním pořadacím principům. — Hospodářský individualismus. — Individualismus kapitalistický a kooperativní. — Hospodářský solidarismus. — Pořadajícím účelem je optimální ideál národa. — Objektivní užitek. — Pasivní objektivní potřeby. — Objektivní náklad. — Únosnost. — Osobní solidarita. — Rekapitulace. — Soustava hospodářská a soustava mravní.)

127

e) *Perspektiva času v hospodářském myšlení.*

(Změna hospodářství v čase. — Dynamika hospodářství je změna v čase. — Představa budoucnosti. Plán. — Moment času v potřebách. — Zkušenost, zvyk, setrvačnost. — Řada užitková a časová. — Opatřování prostředků v čase. — Úhrada potřeb pro delší a kratší dobu. — Spoření. — Zápůjčky, úrok. — Hospodářská perioda. — Bilance. —